

Ὁ ἄνθρωπος διαλέγεται μέ τόν Θεό ὅπως κάποιος μιᾷ στόν φίλο του, καί παρίσταται μέ ἐμπιστοσύνη ἐνώπιον τοῦ προσώπου ἐκείνου, πού κατοικεῖ σέ φῶς ἀπρόσιτο³.

Ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος

Ἡ Ἑτερότητα καί συνάμα Ἐγγύτητα τοῦ Αἰώνιου Θεοῦ Τί ἡ ποιός εἶναι ὁ Θεός;

Ἐκεῖνος πού βαδίζει τόν πνευματικό Δρόμο, ὅσο προχωρᾷ, συνειδητοποιεῖ προοδευτικά δύο ἀντιφατικές πραγματικότητες: αὐτή τῆς ἑτερότητας, ἀλλά ταυτόχρονα καί αὐτή τῆς ἐγγύτητας τοῦ Αἰώνιου Θεοῦ. Καταρχάς, συνειδητοποιεῖ ὅλο καί περισσότερο ὅτι ὁ Θεός εἶναι μυστήριο. Ὁ Θεός εἶναι ὁ «Ἀπολύτως Ἑτερος», ἄορατος, ἀκατάληπτος, ριζικά ὑπερβατικός, πέρα ἀπό κάθε λόγο, πέρα ἀπό κάθε κατανόηση. «Ἐνα νεογέννητο μωρό», γράφει ὁ ρωμαιοκαθολικός George

³ Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου, *Ἑτέρα Κεφάλαια Γνωστικά τε καί Θεολογικά*, ii, 9, ἐπιμέλεια [=ἐπ.] J. Darrouzès (Sources chrétiennes 51: Paris, 1957), σελ. 73-74. [Ὁ συγγραφέας παραπέμπει ἐφεξῆς στήν ἀγγλική μετάφραση τοῦ ἔργου πού ἐπιμελήθηκε ὁ Paul McGuckin, στό *Symeon the New Theologian: The Practical and Theological Chapters and the Three Theological Discourses* (Cistercian Studies Series 41: Cistercian Publications, Kalamazoo, 1982), ΣτΜ].

Tyrrell, «σίγουρα γνωρίζει γιά τόν κόσμο καί τούς τρόπους του τόσα ὅσα ὁ σοφότερος ἀπό ἐμᾶς μπορεῖ ποτέ νά μάθει γιά τούς τρόπους τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τό κράτος ἐκτείνεται πέρα ἀπό οὐρανόν καί γῆ, πέρα ἀπό χρόνο καί αἰωνιότητα». Ἐνας ὀρθόδοξος χριστιανός θά προσυπέγραφε αὐτή τή δήλωση. Ὅπως ἐπιμένουν νά λένε οἱ Ἑλληνες Πατέρες, «ἓνας Θεός πού εἶναι κατανοητός, παύει νά εἶναι Θεός». Προκύπτει, μέ ἄλλα λόγια, πώς ἓνας Θεός τόν ὁποῖο ἰσχυρίζομαστε πώς κατανοοῦμε ἐξαντλητικά μέσῳ λογικῶν ἐγκεφαλικῶν διεργασιῶν, δέν εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπό ἓνα εἶδωλο φτιαγμένο κατ' εἰκόνα μας. Ἐνας τέτοιος «Θεός» δέν ἔχει καμία σχέση μέ τόν ἀληθινόν καί ζωντανόν Θεό τῆς Βίβλου καί τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα Θεοῦ – τό ἀντίθετο δέν ἰσχύει.

Ὡστόσο, σέ ἓνα δεύτερο ἐπίπεδο, αὐτός ὁ Θεός-μυστήριο εἶναι ταυτόχρονα κοντά μας ὅπως τίποτε ἄλλο, «πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν» – γύρω μας καί μέσα μας. Καί εἶναι παρών, ὅχι ἀπλῶς σάν τήν ἀτμόσφαιρα πού μᾶς περιβάλλει ἢ σάν μιᾷ ἀνώνυμη δύναμη, ἀλλά μέ ἓναν τρόπο προσωπικό. Ὁ Θεός, πού κεῖται ἀπείρως πέραν τῆς δικῆς μας κατανόησης, ἀποκαλύπτεται σέ μᾶς ὡς πρόσωπο: μᾶς καλεῖ, τόν καθενα μέ τό ὄνομά του, καί ἐμεῖς ἀποκρινόμαστε. Μεταξὺ ἡμῶν καί τοῦ ὑπερβατικοῦ Θεοῦ ὑφίστα-

ται μιά σχέση ἀγάπης, παρόμοια στή μορφή μέ αὐτή πού ὁ καθέννας ἀπό μᾶς νιώθει γιά τούς πλέον προσφιλεῖς του ἀνθρώπους. Γνωρίζουμε τούς ἄλλους ἀνθρώπους μέσα ἀπό τήν ἀγάπη μας πρὸς αὐτούς, καί μέσω τῆς δικῆς τους ἀγάπης πρὸς ἐμᾶς. Αὐτό ἰσχύει καί γιά τόν Θεό. Ὅπως γράφει καί ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας, ὁ Θεός καί Βασιλιάς μας εἶναι

*πιό στοργικός ἀπό ὅποιονδήποτε φίλο,
πιό δίκαιος ἀπό ὅποιονδήποτε κυβερνήτη,
πιό φιλόστοργος ἀπό ὅποιονδήποτε πατέρα,
περισσότερο δικό μας μέλος ἀπ' τά ἴδια μας τά μέλη,
πιό ἀναγκαῖος γιά μᾶς ἀπό τήν ἴδια μας τήν καρδιά.*

Αὐτά, λοιπόν, εἶναι τά δύο «ἄκρα» τῆς ἀνθρώπινης ἐμπειρίας τοῦ θείου. Ὁ Θεός εἶναι γιά μᾶς ταυτόχρονα μακρύτερα ἀλλά καί ἐγγύτερα ἀπό ὅτιδήποτε ἄλλο. Ὡστόσο, διαπιστώνουμε, παραδόξως, ὅτι τά δύο αὐτά «ἄκρα» δέν ἀκυρώνουν τό ἓνα τό ἄλλο: ἀντιθέτως, ὅσο περισσότερο μᾶς ἐλκύει τό ἓνα «ἄκρο», τόσο ἐναργέστερα ἀποκτοῦμε, τήν ἴδια στιγμή, ἐπίγνωση τοῦ ἄλλου. Ὅσο βαδίζει κανεῖς στόν Δρόμο, διαπιστώνει πῶς ὁ Θεός καθίσταται ὁλοένα πιό οἰκεῖος, ἀλλά καί

⁴ Νικολάου Καβάσιλα, *Περί τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς* iv 95 καί i, 13, ἐπ. Marie-Hélène Congourdeau (Sources chrétiennes 355: Paris, 1989). [Ὁ συγγραφέας παραπέμπει ἐφεξῆς στήν ἀγγλική μετάφραση τοῦ ἔργου πού ἐπιμελήθηκε ὁ Carmino J. deCatan-zaro (St Vladimir's Seminary Press, New York, 1974), ΣτΜ].

ὁλοένα πιό ἀπόμακρος, πολύ γνωστός καί συνάμα ἄγνωστος – πολύ γνωστός καί στό μικρότερο παιδί, ἀκατανόητος καί γιά τόν λαμπρότερο θεολόγο. Ὁ Θεός ἐνοικεῖ σέ «φῶς ἀπρόσιτον», κι ὥστόσο ὁ ἄνθρωπος στέκει ἐνώπιόν του μέ ἐμπιστοσύνη κι ἀγάπη, καί τοῦ ἀπευθύνεται ὅπως σέ κάποιο φίλο. Ὁ Θεός εἶναι ταυτόχρονα τό τέρμα καί ἡ ἀφετηρία. Εἶναι ὁ οἰκοδεσπότης πού περιμένει νά μᾶς ὑποδεχτεῖ στό τέρμα τῆς διαδρομῆς, ὥστόσο εἶναι ἐπίσης ὁ σύντροφος πού βαδίζει στόν Δρόμο πλάι μας, σέ κάθε μας βῆμα. Ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας ἀναφέρει πῶς «ὁ Θεός εἶναι τό πανδοχεῖο ὅπου ἀναπαυόμαστε γιά ἓνα βράδυ, ἀλλά καί τό τέλος, ἡ κατάληξη τῆς διαδρομῆς μας».

Ἕνας Θεός–μυστήριο, καί ὥστόσο πρόσωπο. Ἄς ἐξετάσουμε διαδοχικά τίς δύο αὐτές πτυχές.

Ὁ Θεός ὡς Μυστήριο

Στήν ἀφετηρία τοῦ Δρόμου ὑπάρχει ἓνα αἶσθημα δέους καί ἐκπληξης, μιά αἶσθηση τῆς παρουσίας τοῦ θείου ὅπως συχνά λέγεται. Ἐάν αὐτή δέν ὑφίσταται, ἡ πρόοδος τῆς πορείας μας θά εἶναι ἐλάχιστη. Ὅταν ὁ Samuel Palmer ἐπισκέφθηκε γιά πρώτη φορά τόν William Blake, ὁ γέροντας τόν ρώτησε πῶς προσεγγίζει ἓναν πίνακα ζωγραφικῆς. «Μέ φόβο καί τρόμο», ἀπάντησε